**Euroopan parlamentti**
2019-2024

*Ulkoasiainvaliokunta*

**2022/2195(INI)**

13.3.2023

# MIETINTÖLUONNOS

on Uzbekistan
(2022/2195(INI))

Ulkoasiainvaliokunta

Esittelijä: Ilhan Kyuchyuk

Työjärjestyksen 57 artiklan mukaisesti yhteistyöhön osallistuvan valiokunnan valmistelija:
Roman Haider, Kansainvälisen kaupan valiokunta

## SISÄLTÖ

**Sivu**

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS .....3

# EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

**Uzbekistanista**
**(2022/2195(INI))**

*Euroopan parlamentti*, joka

– ottaa huomioon 15. toukokuuta 2019 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”EU ja Keski-Aasia: uusia mahdollisuuksia kumppanuuden vahvistamiseen” (JOIN(2019)0009),

– ottaa huomioon 17. kesäkuuta 2019 annetut neuvoston päätelmät uudesta Keski-Aasian strategiasta,

– ottaa huomioon 19. syyskuuta 2018 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Euroopan ja Aasian yhteydet – EU:n strategian perusta” (JOIN(2018)0031),

– ottaa huomioon 1. joulukuuta 2021 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Global Gateway” (JOIN(2021)0030),

– ottaa huomioon tulokset Samarkandissa 17. marraskuuta 2022 pidetystä EU:n ja Keski-Aasian ulkoministerien 18. kokouksesta, jossa keskityttiin ratkaisujen löytämiseen yhteisiin haasteisiin,

– ottaa huomioon Astanassa 27. lokakuuta 2022 pidetyn ensimmäisen alueellisen korkean tason kokouksen jälkeen annetun Keski-Aasian valtionpäämiesten ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan yhteisen lehdistötiedotteen,

– ottaa huomioon Uzbekistanin tasavallan presidentin Shavkat Mirziyoyevin ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Charles Michelin 28. lokakuuta 2022 antaman yhteisen lehdistötiedotteen,

– ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Uzbekistanin tasavallan välistä kumppanuutta koskevan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen[1],

– ottaa huomioon 29. maaliskuuta 2022 pidetyn EU:n ja Uzbekistanin kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen oikeus- ja sisäasioita, ihmisoikeuksia ja niihin liittyviä kysymyksiä käsittelevän alakomitean 18. kokouksen,

– ottaa huomioon YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean 1. maaliskuuta 2022 antamat loppupäätelmät Uzbekistanin kuudennesta määräaikaisraportista,

[1] EYVL L 229, 31.8.1999, s. 3.

– ottaa huomioon YK:n ihmisoikeuskomitean 1. toukokuuta 2020 antamat loppupäätelmät kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta käsittelevästä Uzbekistanin viidennestä määräaikaisraportista,

– ottaa huomioon ihmisoikeuksien edistämistä ja suojelua terrorismia torjuttaessa käsittelevän YK:n erityisraportoijan 25. helmikuuta 2022 julkaistun raportin Uzbekistaniin 29. marraskuuta – 7. joulukuuta 2021 tehdystä virallisesta vierailusta,

– ottaa huomioon 22. huhtikuuta 2022 julkaistun Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vaalitarkkailuvaltuuskunnan loppuraportin 24. lokakuuta 2021 pidetyistä presidentinvaaleista,

– ottaa huomioon 26. maaliskuuta 2019 antamansa suosituksen neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle EU:n ja Uzbekistanin uudesta kattavasta sopimuksesta[2],

– ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Uzbekistanista,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 54 artiklan,

– ottaa huomioon kansainvälisen kaupan valiokunnan lausunnon,

– ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (A9-0000/2023),

A. toteaa, että Uzbekistanilla on keskeinen rooli Keski-Aasiassa, joka on EU:lle strategisesti tärkeä alue turvallisuuden, yhteyksien, energiansaannin monipuolistamisen, konfliktien ratkaisemisen ja monenvälisen sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen puolustamisen kannalta;

B. ottaa huomioon, että neuvottelut Euroopan unionin ja Uzbekistanin tehostetusta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta, jolla nykyaikaistetaan vuonna 1999 allekirjoitettu nykyinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus, käynnistettiin virallisesti 23. marraskuuta 2018 ja saatiin onnistuneesti päätökseen 6. heinäkuuta 2022; toteaa, että sopimuksen voimaantulo edellyttää parlamentin hyväksyntää;

C. ottaa huomioon, että EU on osoittanut Uzbekistanille 76 miljoonaa euroa sen seitsenvuotisen maaohjelman 2021–2027 neljälle ensimmäiselle vuodelle (2021–2024) ja lisäksi 7 miljoonaa euroa on varattu ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestöjen tukemiseen;

D. ottaa huomioon, että Karakalpakian tasavallassa puhkesi 1. heinäkuuta 2022 mielenosoituksia sen jälkeen, kun oli julkaistu Uzbekistanin perustuslakiin ehdotetut muutokset, jotka olisivat lakkauttaneet sen aseman Uzbekistaniin kuuluvana autonomisena tasavaltana ja poistaneet sen oikeuden julistautua itsenäiseksi; ottaa huomioon, että tätä seuranneissa viranomaisten tukahduttamistoimissa kuoli ainakin 21 ihmistä; ottaa huomioon, että 22 ihmistä sai 13. tammikuuta 2023 tuomion osallistumisesta levottomuuksiin ja että lakimies Dauletmurat Tajimuratov, jota syytettiin levottomuuksien johtamisesta, tuomittiin 16 vuodeksi vankeuteen; ottaa

[2] EUVL C 108, 26.3.2021, s. 126.

huomioon, että 7. helmikuuta 2023 aloitettiin oikeudenkäynti 39:ää muuta henkilöä vastaan, joita syytettiin osallistumisesta mielenosoituksiin;

E. ottaa huomioon, että Uzbekistan luokiteltiin vuonna 2022 ”ei vapaaksi” Freedom House -järjestön sananvapautta maailmassa käsittelevässä luokituksessa ja sananvapautta verkossa käsittelevässä luokituksessa ja Toimittajat ilman rajoja -järjestön vuoden 2022 lehdistönvapausindeksissä 133:nneksi 180 maan joukossa, mikä merkitsee maan kokonaispistemäärän laskusta huolimatta parannusta vuoden 2021 157. sijasta;

F. ottaa huomioon, että parlamentin ulkoasiainvaliokunta vieraili Uzbekistanissa 23. ja 24. helmikuuta 2022; ottaa huomioon, että sen EU:n ja Kazakstanin, EU:n ja Kirgisian, EU:n ja Uzbekistanin ja EU:n ja Tadžikistanin parlamentaarisissa yhteistyövaliokunnissa toimiva ja suhteista Turkmenistaniin ja Mongoliaan vastaava valtuuskunta on vieraillut säännöllisesti Uzbekistanissa;

***EU:n ja Uzbekistanin suhteet***

1. pitää myönteisenä, että neuvottelut EU:n ja Uzbekistanin välisestä tehostetusta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta on saatu päätökseen, sillä se luo uudet, nykyaikaiset ja kunnianhimoiset puitteet kahdenvälisten suhteiden syventämiselle; muistuttaa, että sopimuksessa painotetaan voimakkaasti yhteisiä arvoja, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja perusvapauksia sekä kestävää kehitystä; panee merkille, että siinä myös luodaan perusta tehostetulle yhteistyölle ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla muun muassa alueelliseen vakauteen, kansainväliseen yhteistyöhön ja konfliktinestoon liittyvissä kysymyksissä;

2. panee merkille uuden Uzbekistanin kehitysstrategiassa 2022–2026 suunnitellut kunnianhimoiset uudistukset, joilla pyritään saamaan maassa aikaan todellinen muutos sosioekonomisen kehityksen, tehokkaan hallinnon ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen alalla; korostaa, että perustuslakiuudistus tarjoaa tilaisuuden vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta ja antaa uudistuksille vankka oikeudellinen perusta; kehottaa Uzbekistanin viranomaisia jatkamaan tätä prosessia kuullen kansalaisia ja sidosryhmiä, myös Euroopan neuvoston Venetsian komissiota, kansainvälisten normien ja parhaiden käytäntöjen pohjalta;

***Alueellinen yhteistyö, kansainväliset suhteet ja maailmanlaajuiset haasteet***

3. toteaa, että Uzbekistanilla on ainutlaatuinen mahdollisuus olla alueellisen yhteistyön liikkeellepaneva voima, joka auttaisi Keski-Aasiaa kehittymään nykyistä vauraammaksi, paremmin kriisejä kestäväksi ja tiiviimmin yhteenliittyneeksi taloudelliseksi ja poliittiseksi alueeksi; kannustaa EU:ta tehostamaan poliittista yhteistyötään Keski-Aasian kanssa ottaen huomioon sen geostrategisen merkityksen; korostaa kestäviä yhteyksiä koskevan molempia osapuolia hyödyttävän yhteistyön suurta potentiaalia erityisesti Global Gateway -strategian kautta aloitteiden, energian ja turvallisuuden alalla;

4. toteaa, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja sen seuraukset merkitsevät sekä haasteita että mahdollisuuksia Uzbekistanille ja muille Keski-Aasian valtioille, jotka ovat perinteisesti ylläpitäneet tiiviitä suhteita Venäjään; panee merkille, että Uzbekistan pidättyi äänestämästä, kun Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa äänestettiin

Ukrainaa koskevista päätöslauselmista ja erityisesti 2. maaliskuuta 2022, 24. maaliskuuta 2022 ja 23. helmikuuta 2023 annetuista päätöslauselmista, joissa Venäjää vaadittiin lopettamaan hyökkäyksensä ja vetäytymään välittömästi Ukrainasta; panee merkille, että Uzbekistan vastusti Venäjän väliaikaista erottamista YK:n ihmisoikeusneuvostosta 7. huhtikuuta 2022; panee merkille Uzbekistanin poliittisen johdon sitoumuksen olla sallimatta Venäjälle asetettujen pakotteiden kiertämistä;

5. panee merkille Uzbekistanin pitkäaikaiset ja tiiviit suhteet Afganistaniin ja sen, että ne ovat jatkuneet talebanien valtaannousun jälkeen; antaa tunnustusta sen pyrkimyksille lieventää maan vakavaa humanitaarista kriisiä toimittamalla humanitaarista apua ja sähköä; kehottaa Uzbekistania käyttämään yhteyksiään talebaneihin ja vaatimaan kaikkien afganistanilaisten, erityisesti naisten, tyttöjen ja vähemmistöjen, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, joka on olennainen edellytys tiiviimmälle kansainväliselle yhteistyölle Afganistanin kanssa; toteaa jälleen tuomitsevansa jyrkästi talebanien päätökset kieltää naisia ja tyttöjä osallistumasta ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutukseen ja yliopistokoulutukseen sekä kieltää naisten työnteko kansalaisjärjestöissä;

6. pitää myönteisenä Uzbekistanin ja Kirgisian 27. tammikuuta 2023 tekemää sopimusta näiden kahden maan välisen rajan määrittämisestä ja toteaa, että sopimuksella ratkaistaan näiden kahden osapuolen väliset jäljellä olleet kysymykset ja saatetaan päätökseen kolme vuosikymmentä kestänyt prosessi;

***Ihmisoikeudet ja perusvapaudet, oikeusvaltioperiaate ja kansalaisyhteiskunta***

7. pitää valitettavina ihmishenkien menetyksiä Karakalpakian tasavallan mielenosoituksissa 1. ja 2. heinäkuuta 2022; kehottaa viranomaisia tutkimaan mielenosoittajien kuolemaan ja loukkaantumiseen johtaneita turvallisuuspalvelujen toimia sekä saattamaan syylliset oikeuden eteen; kehottaa varmistamaan oikeusprosessin riippumattomuuden ja avoimuuden mielenosoituksiin liittyvien asioiden käsittelyssä; pitää myönteisenä Uzbekistanin viranomaisten sitoutumista Karakalpakian nykyisen perustuslaillisen aseman säilyttämiseen;

8. korostaa, että kansalaisyhteiskunnalla voi olla tärkeä rooli tehokkaiden ja osallistavien uudistusten ja hyvän hallintotavan tukemisessa; pitää ulkomaista rahoitusta saavien kansalaisjärjestöjen rekisteröinnin esteitä ja tällaisille kansalaisjärjestöille asetettuja velvoitteita valitettavina, sillä nämä valtiosta riippumattomien ei-kaupallisten järjestöjen ja viranomaisten välisestä koordinoinnista kansainvälisten avustushankkeiden täytäntöönpanossa annetulla, 13. kesäkuuta 2022 tehdyllä Uzbekistanin ministerikabinetin päätöksellä nro 328 hyväksytyllä asetuksella asetetut esteet ja velvoitteet kaventavat kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja haittaavat yhdistymisvapauden käyttämistä;

9. korostaa tarvetta varmistaa toimittajien, riippumattomien bloggaajien ja ihmisoikeuksien puolustajien oikeuksien kunnioittaminen ja heidän suojelunsa häirinnältä, painostukselta ja uhkailulta sekä tarvetta tutkia kaikki heihin kohdistuvat hyökkäykset;

10. panee merkille, että vaikka maassa on hyväksytty erinäisiä lakeja, muun muassa vuonna 2019 annettu laki naisten suojelemisesta häirinnältä ja väkivallalta, naisiin

kohdistuva sukupuolittunut väkivalta on edelleen laajalle levinnyttä; pitää valitettavana, että perheväkivaltaa ei ole määritelty tai nimenomaisesti kriminalisoitu Uzbekistanin lainsäädännössä; kehottaa viranomaisia toteuttamaan toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että Uzbekistan noudattaa kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, kuten YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean Uzbekistanin kuudetta määräaikaisraporttia koskevissa loppupäätelmissä todetaan; kehottaa Uzbekistanin viranomaisia tekemään yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa näiden kysymysten käsittelemiseksi;

°

° °

11. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle sekä Uzbekistanin tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille.